

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 5. De generali Concilio Nicææ in Bythynia, in causa Aarii celebrato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

Eodem anno etiam celebratae sunt Synodi ab eisdem factionis Episcopis Smyrnae in Asia, in Pamphylia, Isauria, & Lycia, à quibus omnibus & Lampacena, communicatis consiliis, tres ad Liberium legati, Eustathius Sebastenus, Silvanus Tarlensis, & Theophilus Castabalarum Episcopus destinati sunt, quibus mandatum est ut Liberii fidem amplecterentur, & cum Ecclesia Romana communionem inirent, fide Consubstantialis consensu suo confirmata, Romam itaque venerunt Eustathius, Silvanus, & Theophilus, & Lampacena, aliarumque Synodorum, à quibus erant missi, epistolas tradiderunt Liberio, qui cum eis communicare initio renuit, causas se eos suscipere non posse, qui ab Arianis paribus starent, & Nicenam fidem abrogassent. Responderunt legati, se & suos jamdudum ab Arianis castris recessisse, & Anomaeorum haeresim jam pridem damnasse, atque semper confessos esse Filium Patri omnia, nec omnia ab omnia quoad rem differre. Liberio autem ab eis petenti fidei professionem scripto comprehensam, libellum suo & suorum nomine tradiderunt, cui Nicenum Symbolum inferuerant.

In hoc libello dicebant, Consubstantialis vocabulum contra pravam Arij doctrinam pie sancteque additum esse Symbolo Niceno; se cum Episcopis, quorum legatione fungebantur, fidem, hoc Symbolo à Nicenis Patribus conscriptam, tenuisse ac tenere, & usque ad extremum spiritum retenturos esse; se Arij haeresim aliisque omnes haereses huic Symbolo adversantes dampnare; se denique Nicensem formulam, Arimini lectam, & Constantinopoli ab Episcopis, dolo & perjurio circumventis, subscriptam, anathematizare, utporè supradicto Symbolo contrariam.

Legatos tali cautione obligatos libens in communionem suscepit Liberius, dimisitque cum litteris ad Episcopos Omnia. His litteris libellum, à Legatis sibi oblatum, inferuerat. Narrat quæ eorum Legatis Romæ gesta sunt. Gratulatur eis rectam eorum fidem, cuius certa per Legatos accepit indicia. Certiores facit, quod omnes omnino Occidentales, qui Arimini per vim, vel fraudem subscriperant Nicensem formulam, illam anathematizarent, Nicenum Symbolum subscripserint, majori, quam antea, Arij doctrinam odio prosequantur, & cum aliis Nicenam fidem profitentibus communionem conjunctissimi sint, &c.

Acceptis Liberii litteris, qui cum Eustathio erant, hoc est, Silvanus, & Theophilus, in Siciliam navigarunt, ibique coram Episcopis in Synodum coactis, Consubstantialis fidem professi, & approbato Niceno Symbolo, ab illis litteras in eandem sententiam scriptas acceperunt, atque ad eos, à quibus missi fuerant, reversi sunt. Eustathius verò cum Elpidio, Romanæ Ecclesiæ Presbytero, quem ei Liberius socium, & Sedis Apostolicæ legatum, unionis promovendæ gratia adjunxit, profectus est in Illyricum ad Valentinianum Imperatorem, contra Sarmatas bellum gerentem, qui ex occasione adventus Eustathii, & Elpidii Legati Apostolici, convocavit Illyricianos Episcopos.

Anno igitur 366. jubente Imperatore, pacis Ecclesiasticæ studiosissimo, Illyriaciani Episcopi Synodum egerunt, in qua omnibus maturè ponderatis Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse consubstantiales, definierunt, & contrarium sententibus anathema dixerunt, atque in hanc sententiam litteras scripserunt ad Orientales, communionem suam eis pollicentes, modò idem tenerent, & docerent; cum ea sit fides à Nicenis Patribus comprobata. His Synodi litteris alias suo & Valentis collegæ nomine inscriptas addidit christianissimus Valentinianus ad eosdem Orientales, in quibus trium Personarum consubstantialitatem proferebatur.

His ita gestis, profecti sunt in Orientem Eustathius & Elpidius anno 366, ad finem vergente, & Tyanam venerunt, ubi Synodum agebant Eusebius

Cæsareæ Cappadociæ, Gregorius Nazianzi, cum aliis cum pluribus Episcopis, qui Joviano regnante, Consubstantialis doctrinam retinendam esse decreverant. Ibi cum magno omnium gaudio lectæ sunt Liberii & Occidentalium litteræ, ab Elpidio & Legatis Lampacenis allatæ, aliæque ab iis, qui aderant, scriptæ ad omnes Episcopos, qui in Consubstantialis fidem consenserant. Invitabantur autem, ut anno sequenti ante exitum veris, Tarsum Ciliciæ convenirent, ad inceptam feliciter Orientales inter Occidentales unionem consummandam. Petiit quoque à Thyanensi Synodo Eustathius, ut in sedem suam restitueretur, quod ei liberaliter concessum est ab Episcopis, cum in communionem suam recipientibus, quem antea Sedes Apostolica receperat.

Eudoxius cum Omnia & Omnia Episcoporum consilium rescivisset, ne Synodus ab illis Tarsi ageretur, facile obtinuit à Valente, qui antea cum Fratre Consubstantialis acerrimus defensor exiterat: sed anno 366, victo & occiso Procopio tyranno, in alium planè mutatus est; cum enim tunc bellum contra Gothos pararet, pium iniit baptismi suscipiendi consilium; sed uxoris, mulieris Arianæ, artibus inductus, passus est se baptizari ab Eudoxio hominum nequissimo, qui jure jurando eum obstrinxit ad hoc ut Arianum dogma amplecteretur, in eo tenendo perseveraret, & contrarium sentientes malè mulctaret; & si essent Episcopi, sedibus expelleret. Quæ omnia præstitit Valens reliquo vitæ tempore, Omnia modis omnibus vexando, Episcopos fugando, ut Meletium, Eusebium Samosatenum, Athanasium, &c.

ARTICULUS V.

De generali Concilio Nicææ in Bithynia in causa Arij celebrato.

§. I.

Concilium Nicænum celebratum est anno Christi 325. & Constantini Magni 20.

Rob. Nam in Synodo Chalcedonensi act. 2. dicitur Nicænum Concilium celebratum fuisse Consulatū Paulini & Juliani virorum clarissimorum Consulū, anno post Alexandrum 636. mensis secundum Græcos Desii die 19. qui est decimus tertius Calendarum Juliarum, in Nicæa Metropoli provincie Bithyniæ, Et apud Socratem lib. 1. cap. 13. legitur: Tempus quo Synodus (Nicæna) congregata est, sicut in notationibus temporis ipsi Synodo præfixis invenit, fuit Consulatū Paulini & Juliani, die undecimo Calendarum Junias, anno 636. à regno Alexandri Macedonis, Annus autem Christi 325. in annum Alex. 636. ut probat Petavius lib. 11. de doct. temp. cap. 41. & Consulatū Paulini & Juliani in annum 20. Imperii Constantini, ut colligitur ex Fastis e-mendatioribus, incidit.

Mendum igitur est in Eusebii chronico, ubi dicitur Nicænum Concilium celebratum fuisse anno Christi 324. Constantini Imperii 15. præsertim cum Eusebius ipse Nicænam Synodum actam esse in Vincennalibus Constantini, expressè asserat lib. 3. & 4. de vita Constantini. Utrum autem Synodus inchoata fuerit mense Majo, ut dicit Socrates, an mense Junio, ut dicunt Acta Synodi Chalcedonensis, & utrum Synodi Chalcedonensis Acta ex Socrate corrigenda sint, an verò Socrates corrigendus sit ex Actis Synodi Chalcedonensis, penes lectorem prudentem judicium esto.

§. II.

Concilium Nicænum inchoatum anno Constantini vigesimo, eodem anno absolutum est.

Prob. Nam Eusebius, qui huic Synodo adfuit, de actis ejus loquens lib. 3. de vita Const. sic ait: Quibus ad exitum perductis, festum triumphale ad Dei.

Socr. l. 6. c. 12.

S. Basil. epist. 74. ad O. c. d.

Theod. lib. 4. c. 12. j. & c.

Dei honorem illustrandum egit. Eodem tempore viginti annis regni annus completus est. Et in Creliconiana canonum collectione dicitur: *Factum est Concilium apud Nicæam Bithyniæ Metropolim à die 13. Calendæ Julii, quod tenuit usque ad 8. Calendæ Septembris, Paulino & Juliano Consulibus.* Adde quod à nullo veterum scriptum sit Nicænam Synodum sub pluribus, quam Paulino & Juliano, Consulibus habitam fuisse. Uno igitur illo anno Constantini vigesimo acta & peracta est Synodus Nicæana, nec nisi duos menses cum diebus aliquot duravit.

Nec audiendus est, 17 Sozomenus, dum ait l. 1. cap. 17. Julium ob ingravescentem ætatem à Nicæna Synodo abfuisse, quod supponit Nicænam Synodum convocaram fuisse sub Julio. At Julius sedere cœpit in Cathedra Petri anno 336. Constantini ultimo, 2. Phorius, dum asserit in lib. de Synodis, Nicænam Synodum sub Silvestro & Julio celebratam fuisse: nam si ita esset, Nicæna Synodus sex & decem annos durasset. 3. Gelasius Cizicenus, dum scribit Nicænam Synodum anno 16. Imperii Constantini indictam fuisse, & Patres sex ipsos annos confedisse. Hic enim author scateat erroribus, & levissimæ authoritatis est.

§. III.

Consilium Nicænum convocatum fuit à Constantino Magno, consentiente Silvestro Pontifice.

Ap. Theod.
l. 1. hist. c. 6.

Prob. Nam 1. Nicæni Patres in sua ad Alexandrinum Synodica epistola sic loquuntur: *Quando quidem Deo Optimo Maximo, eique charissimo Principe Constantino nos ex diversis civitatibus ac provinciis congregante, sacra & magna Synodus Nicæa celebrata est, &c.* 2. In Ephesine Synodo collat. 1. legitur: *Fides à recentis decem & octo Patribus in Metropoli Nicæana à sancta memoria Constantino congregatis exposita.* 3. S. Epiphanius hæresi 69. nu. 11. hæc scribit: *Imperator Ecclesia consulens, cum jam plerisque à se invicem dissidentibus, varia essent schismata, œcumenicam Synodum colligit 318. Episcoporum.* 4. Idem scribunt Theodoretus l. 1. hist. c. 7. Socrates l. 1. cap. 8. & Sozomenus lib. 1. cap. 17. Hæc autem convocatio à Constantino facta est, non per modum imperii, sed per modum adhortationis & invitationis; quo modo Synodos convocari à Christianis Principibus, consentiente Summo Pontifice, nihil vetat.

Quod autem Constantinus Synodum convocavit, Episcopos invitando, non illis imperando, disertè scribit Socrates loco proxime citato, his verbis: *Cum igitur Imperator duobus his malis Ecclesiam concuti videret, universalem Synodum congregavit, omnes undequaque Episcopos per litteras invitans, ut Nicæam Bithyniæ convenirent.* Jam verò quod in hanc convocationem consenserit Silvester, patet ex eo quod, acceptis Constantini litteris, non restitutus sit, sed Legatos suos libens miserit, cum ipse venire non posset, longæva ætate prædeditus. Episcopus urbis Romæ, inquit Theodoretus, ob extremam senectutem abfuit ipse quidem; duos tamen misit Presbyteros, qui ipsius nomine gestis Concilii subscriberent.

Lib. 1. hist.
c. 7.

§. IV.

Osius Cordubensis Episcopus, Vito & Vincentius Ecclesie Romana Presbyteri, Nicæno Concilio præfuerunt nomine Silvestri Pontificis Maximi, cujus erant Legati.

Et 1. quod Osius Nicæno Concilio præfuerit, facile colligitur ex S. Athanasio, id apertè supponente, cum sic ait in Apologia de fuga sua: *In qua Synodo ille (Osius) non dux, & antesignanus fuit: quam non ille recta tuendo, in suam sententiam pertraxit: que Ecclesia illius præsentie non pulcherrima monumenta retinet.* Et in epist. ad Solit. sic

loquentes inducit Arianos: *Hic (Osius) est Princeps Synodorum; & si quid scribit, ubique auditur. Hic formulam fidei in Nicæna Synodo concepit, & Arianos ubique pro hæreticis traduxit.*

2. Quod cum Oso, Vito seu Vitus & Vincentius præfuerint Synodo, probatur ex Socrate lib. 1. cap. 13. ubi nomina eorum, qui subscripserunt, & quo ordine subscripserunt, refert: *Osius Episcopus Cordubæ Hispaniæ ita credo, ut superius scriptum est. Vito & Vincentius Presbyteri urbis Romæ. Egypti Alexander Episcopus. Magnæ Antiochiæ Eustathius. Hierosolymorum Macarius.* Hunc autem subscriptionum ordinem testatur se ex Athanasio transcripsisse: sic enim prosequitur: *Et reliqui, quorum nomina in libro Athanasii Episcopi Alexandrini, qui Synodus inscribitur, plenissimè digesta sunt.* Ex his autem habemus duo, nempe & in subscriptionibus ordinem ac prærogativam Ecclesiarum servatam esse; nam Alexandrinus Episcopus ante Antiochenum, Antiochenus ante Hierosolymitanum subscripsit; & Osius, Vitonem, ac Vincentium primos subscripsisse. Ergo Osius, Vito & Vincentius in Synodo Nicæna subscripserunt nomine Romani Pontificis, & ut vicem ejus gerentes. Ergo in Synodo Nicæna locum tenuerunt, quem ipse tenuisset, & munia obierunt, quæ ipse obisset Romanus Pontifex, si præfens fuisset. Primum autem locum tenuisset, & Concilio præfuisset Romanus Pontifex, si præfens fuisset. Ergo Osius, Vito, & Vincentius in Synodo Nicæna primum tenuerunt locum, & Præsides fuerunt.

Dices, Eustathius Antiochenus præfuit Synodo: nam primus sedebat à dextris: narrat enim Eusebius lib. 3. de vita Constantini, ad Imperatorem brevem habitam esse orationem ab Episcopo, qui in dextro ordine sedebat primus; & hunc Episcopum fuisse Eustathium testatur Theodoretus lib. 1. cap. 7. Præterea, à veterum multis Eustathius dicitur primus in Concilio Nicæno extitisse. Ergo, &c. R. neg. ant. Ad prob. 1. Resp. primum locum in sinistro ordine, non primum in dextro, honoratiorem fuisse apud Romanos. Ad 2. prob. R. veteres illos Eustathio magno primas in Nicæna Synodo tribuere, non in dignitate & munere, sed in doctrina & facundia.

Dices, Alexandrum Alexandriæ Episcopum Synodo præfuisse scribunt ipsimet Patres Nicæni in sua ad Alexandrinum epistola. *Si aliud præterea quidpiam, inquit, dum honoratissimus Dominus, & Collega, & Frater noster Alexander una adest, sanctum & statutum fuerit, ipse, utpote qui rebus decisis cum præfuerit, tum communicavit, vobis coram accuratius renunciabit.* Resp. neg. Nam Patres Nicæni etiam secundum versionem hanc, non aliud in sua ad Alexandrinum epistola dicunt, quam Alexandrum rebus decidendis præfuisse. Aliud autem est Synodo præfuisse, & aliud præfuisse rebus decidendis. Præfuit igitur rebus decidendis Alexander, quatenus, cum nulli melius Alexandrinæ Ecclesiæ, quam Ariana pestis, & Ichisma Meletianum affligebant, notus esset status, ea de re præ cæteris à Synodo consultus & auditus est, atque quid ad hæresim profligandam, & tollendum schisma expedire judicaret, referenti, Synodus facilè in omnibus auscultavit. Quare melius vertit Henricus Valesius in hunc modum: *Si quid autem præterea, præfente Domino & charissimo Collega ac Fratre nostro Alexandro, sanctum ac definitum est, id ipse vobis accuratius referet, quippe qui gestorum auctor, ac particeps existat.*

Ap. Theod.
l. 1. hist. c. 7.

Dices. Sozomenus l. 1. cap. 17. recensens primum Sedium Episcopos, qui vel per se, vel per legatos Synodo adfuerunt, ultimo loco ponit Romanum Pontificem: *Hinc Concilia, inquit, interfuerunt ex Apostolicis quidem Sedibus Macarius Episcopus Hierosolymorum, & Eustathius Antiochiæ & Alexander Episcopus Alexandriae Julius vero Episcopus urbis Romæ propter senectutem abfuit. Verum illius vice adfuerunt Vito & Vincentius, Romane Ecclesiæ Presbyteri.* Quomodo ergo Synodo præfidere potuerunt Legati Pontificis Romani? Resp.

Sozo-

Sozomenum hic inverso ordine recensere Sedes Apostolicas, & ab infima per intermedias superiores ad supremam ascendere. Nam Hierosolymitanæ Antiochena, Antiochenæ Alexandrina, Alexandrinæ Romana præminebat.

Dices. Theodoretus l. i. hist. c. 7. Socrates l. i. c. 8. Sozomenus l. i. c. 17. duos tantum Legatos Romani Pontificis Vitonem & Vincentium Presbyteros interfuisse Concilio narrant. Ergo Osius non interfuit Concilio, nec præfedit Concilio ut Legatus Romani Pontificis. *R.* Aliud est præcisè dicere, quòd Romanus Pontifex à latere suo Roma miserit duos Presbyteros, ut ipsius nomine præfessent; aliud verò, quòd miserit, ut soli præfessent. Primum dicit Theodoretus, non secundum: *Episcopus*, inquit, *urbis Romæ ob extremam senectutem absuit ipse quidem: duos tamen misit Presbyteros, qui ipsius nomine gestis Concilii subscriberent.* Item aliud est præcisè dicere, quòd duo Presbyteri Vito & Vincentius in Concilio vices Romani Pontificis egerint; aliud verò, quòd soli egerint. Primum dicunt Socr. & Sozom. Non secundum. *Aberat quidem*, inquit Socrates, *regis urbis Antistes: sed præsto eram Presbyteri, qui vices ejus implerent.* *Episcopus urbis Romæ*, inquit Sozomenus, *propter senectutem absuit: verum illius vice adfuerunt Vito & Vincentius, Romana Ecclesiæ Presbyteri.* Ex laudatis igitur Authoribus in locis allegatis habemus quidem duos Ecclesiæ Romanæ Episcopos, à latere Pontificis Roma missos, Concilii Præsides fuisse: at non habemus alium cum illis non fuisse, quia in locis allegatis eorum tantum meminerunt, qui post acceptas ab Imperatore litteras ex urbe regia ad Concilium venerunt, & quibus, quod ab Authoribus præfatis prætermisum ibi est, mandatum fuerat, ut sibi legationis socium assumerent Osiurn Cordubensem, de Ecclesiâ jam optimè meritum, magna apud Constantinum autoritate pollentem, vitæ sanctimonia, ac fidei sinceritate conspicuum, & de Ecclesiæ Alexandrinæ statu, de Ariano dogmate, arque schismate Meletii probè instructum.

Dices. Esto quòd Osius præfuerit Nicæno Concilio, at saltem non præfuit ut Legatus Romani Pontificis. *R.* neg. Nam vel præfuit ut Episcopus Cordubensis, vel ut Legatus Imperatoris, vel propter toleratos in fidei defensione labores, vel propter gratiam & autoritatem, qua valebat apud Principem, vel propter doctrinam, vel propter sanctitatem, vel denique quia legatione Romani Pontificis fungebatur. Non primum: cum enim Cordubensis Ecclesiâ esset mediocris Ecclesiâ, Hispalensi Metropoliâ immediatè, & Occidentis Patriarchæ per appellationem subiecta, certè jus Episcopo suo tribuere non potuit ad præsidendum universali Synodo, in Oriente congregatæ, ante Apostolicarum Ecclesiarum, Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ Episcopos, & ipsimet Romani Episcopi Legatos.

Non secundum: nam 1. cum Imperator præfens esset, non indigebat Legato. 2. Dicitur non potest Imperator in alium transulisse jus præsidendi, quod ipse sibi minimè arrogavit; imò sibi non competere, aperte agnovit, in humili subfello infra omnes Episcopos ledendo, nec prius sedere volendo, quam, ut sederet, annuissent Episcopi. Non tertium: plures enim aderant, qui majora pro fidei defensione passi fuerant, ut Paphnutius, cui in Maximiani persecutione oculus dexter effusus fuerat, & dexter poplex succisus; Paulus Episcopus Neocæsareæ Euphratensis, in persecutione Licinii ambabus manibus debilitatus, &c.

Non quartum: nam tanta ad minimum apud Imperatorem gratia & autoritate valebat Eusebius Cæsariensis. Non quintum: Eusebius enim Cæsariensis eruditione nemini secundus erat. Non sextum: nam aderant eximie sanctitatis Antistites, ut Alexander Alexandrinus; Spiridion Cypriorum Episcopus, in vita miraculis clarus; Jacobus Nisibis, qui mortuos suscitavit, vitæque restituit, &c. Superest igitur, ut dicatur Osius, quia cum Vitone & Vincentio vices

gerebat Silvestri Summi Pontificis, Nicænæ Synodo cum illis præfedit, primum locum cum illis obtinuisse, & primum cum illis subscripsisse.

§. V.

Symbolum Nicænum.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium Creatorem, & in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei, genitum ex Patre unigenitum, hoc est, ex substantia Patris; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantiali Patre; per quem omnia facta sunt, quæ in Cælo sunt & in terra. Qui propter nos homines & propter salutem nostram descendit, incarnatusque, & homo factus est, & passus. Qui resurrexit tertia post diem; ascendit ad Cælos, venturus est, ut vivos judicet, ac mortuos. Credimus & in Spiritum Sanctum. Eos autem qui dicunt: Fuit aliquando tempus, cum non esset, & antequam gigneretur, non erat; vel quod de non exstantibus factus est: aut qui ex altera substantia vel essentia dicunt esse Filium Dei, aut creatum, aut conversioni mutationique obnoxium, anathematizat Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesiâ.

Loco ad marginem citato scribit Socrates hanc fidem trecentos & octodecim Antistites probasse & amplexos esse, atque uno omnes ore & in unam sententiam conspirantes conscripsisse; quinque tantum repertos esse, qui illam amplecti nollent, Eusebium scilicet Nicomediensem, Theognin Nicænum, Marim Chalcedonensem, Theonam Marmaricæ, & Secundum Ptolemaidis Episcopos, qui vocem Consubstantialis plurimis cavillis ac disteriis infectati, Arii depositioni subscribere noluerunt. Quam ob causam Synodus Arium, & omnes, qui cum eo sentiebant, anathemate percussit; Imperator verò tum Arium ipsum, tum Eusebium ac Theognin exilio multavit, qui posteriores duo paulò postquam in exilium missi essent, in fidem Consubstantialis consensere, libello ad præcipuos Episcopos misso: quapropter ab exilio revocati, Ecclesias suas receperunt, pulsus iis, qui in eorum locum ordinari fuerant, nempe Amphione, qui Eusebio, & Cresto, qui Theognidi substitutus fuerat, ut narrat idem Socrates eod. lib. cap. 14. ubi Eusebii & Theognidis præteritum libellum exscripsit.

§. VI.

Eusebius Nicomediensis & Theognis Nicænus subscriperunt cum aliis Parribus, ac proinde libellus penitentia apud Socratem loco citato, & Sozomenum lib. 2. cap. 16. illis adscriptus, ut suppositus, jure merito rejicitur.

Prob. 1. Ex Epistola, à Synodi Patribus ad Alexandrinos scripta, in qua sic loquuntur: *Primum habita est questio coram piissimo Principe Constantino de impietate ac perversitate Arii & sociorum ejus. Cunctisque suffragantibus placuit, ut impia ejus opinio anathemate damnaretur, verbaque ac nomina blasphemica plena. Et inferius: Tantam verò vim habuit ejus impietas, ut Theonam Marmaricæ, & Secundum Ptolemaidis Episcopum, secum in exitum pertraxerit. Nam & in istos eadem, quæ in illum, lata sententia est. Ecce Synodus, postquam dixit omnes Episcopos in Arii & blasphemiarum ejus condemnationem consensisse, duos tantum excipit, Theonam & Secundum, & de duobus illis tantum Episcopis dicit, quòd cum Ario damnati fuerint. Quis plures audebit excipere, & in plures latam fuisse sententiam excommunicationis & depositionis asserere? Præterea, ponderanda sunt illa Synodi verba: *Tantum verò vim habuit ejus impietas, &c.* Multò enim majorem vim habuisset impietas Arii, si secum in exitum pertraxisset non solum Theonam & Secundum, obscuri nominis Episcopos, sed etiam Theognin Nicænum, & Eusebium Nicomediensem, Bithyniæ Metropolitam, urbis*

Euseb. l. 1. de vita Const.

Theod. lib. 1. hist. c. 7.

Socr. l. 1. c. 12.

ad lib. 1.

Apud Socr. lib. 1. c. 19.

urbis primariæ Episcopum, magnæ autoritatis virum, & eruditionis ac ingenii fama celebrem. Quare si re vera non solum Theonas & Secundus, sed etiam Theognis & Eusebius Arium damnare pertinaciter detrectassent; dubitare non licet, quoddam dictura fuisset Synodus: *Tantam verò vim habuit ejus impietas, ut secum pertraxerit in exitium Eusebium, Theognin, &c.* Hanc autem ad Alexandrinos epistolam absoluta Synodo conscriptam fuisse, & Alexandro Alexandriam revertenti traditam, clarè ostendunt hæc illius verba: *Vos ergo læti atque hilares ob felicem rerum eventum, & ob communem omnium pacem atque concordiam, & quod hæresis omnis penitus excisa est, majore cum honore ac benevolentia Collegam nostrum, vestrumque Episcopum Alexandrum excipite.*

Prob. 2. Ex S. Athanasio lib. de Decretis Nicænæ Synodi, ubi hæc habet: *Episcopi, sublati Eusebiano- rum vocabulis, istam formulam sanæ fidei conceperunt, omnibusque subscribentibus, subscriperunt & ipsi Eusebiano iis verbis quæ nunc culpant. Loquor autem de vocabulis, Substantia & Consubstantialitate; approban- tes Filium Dei nullo modo facturam, aut creaturam esse, sed ætæternum, verbumque ex Patris substantia.* Cerrè cum hic S. Athanasius simpliciter dicat, Euse- bianos ipsos subscripsisse, Eusebiano- rum nomine potissimum intelligere factionis antesignanos, ambigi non potest. Athanasio adjungo magnum Eustathium, testem pariter oculatum, ita loquentem ap. Theod. lib. 1. hist. c. 8. *Ariani mentes ne, tot Episcopis in unum congregatis, ipsi Ecclesia ejicerentur, in medium proficientes, dogma, quod improbatum fuerat, anathe- mate damnavunt, & libello, qui unanimi omnium con- sensu conscriptus fuerat, propria manu subscriperunt.* Ubi cum simpliciter ait, Arianos subscripsisse, mani- feste significat, aut omnes omnino, aut saltem ma- xima ex parte cum duobus suis subscripsisse.

Prob. 3. Ex Theodoret, accurato Scriptore, l. 1. hist. c. 7. ubi de Eusebianis sic loquitur: *Cum ingens omnium tumultus contra eos coortus esset, & tanquam proditores fidei ab universis accusarentur, metu percussi exsurrexerunt: primique, exceptis Secundo & Theo- na, Arium excommunicarunt. Hinc in modum, impio illo ab Ecclesia exurbato, cum formulam fidei, quæ ad hunc usque diem in Ecclesiis obtinet, communi con- sensu distassent, & subscriptionibus suis confirmassent, Concilium dimiserunt.* Et cap. 8. *Isti ergo morbum ani- mi sui occultantes; Episcoporum enim multitudinem re- formidabant; expositioni Synodi consenserunt..... Theonas autem & Secundus, cum id facere abnuerent, ab omnibus uno consensu excommunicati sunt, utpote qui Arii impietatem evangelicæ doctrinæ anteposuis- sent.* Soli igitur Theonas & Secundus excommuni- cari, & abdicari maluerunt, quam subscribere, & Arium damnare.

Obj. Certum est Eusebium Nicomediensem & Theo- gnin Nicænum ab Imperatore exilio multatos fuisse. Resp. Eusebium & Theognin ab Imperatore exilio multatos fuisse, non in ipsa Synodo, sed aliquantò post Synodum; neque quoddam Arii depositioni subscri- bere recuassent, sed quoddam Arianos aliquos, qui Ale- xandriæ turbas excitarent, ad comitatum abduci ius- sos, apud se recepissent, cum eis communicassent, eosque omni, qua poterant, ope adjuvissent. Hoc dicit ipsemet Imperator in quadam sua ad Nicome- dienses Epistola. *Alexandrinos, inquit, quosdam, qui à nostra fide desciverant, istuc abduci præceperam, propterea quod eorum opera ac ministerio discordiæ fax excitabatur. Verum isti egregii scilicet Episcopi, quos Synodi clementia ad agendam penitentiam servave- rat, non solum istos susceperunt, & apud se tuto de- gere iusserunt, sed etiam malitia illorum socios se ac participes adjunxerunt. Quam ob rem adversus ingra- tos istos id agere decrevi. Abreptos videlicet quam lon- gissime deportari iussi.* Eusebium autem ingratum vo- cat, quia, ut in eadem epistola narratur superius, Euse- bius, cum ob susceptum antè & in ipsa Synodo A- rianæ impietatis patrocinium jamjam à Synodi Patri-

Simonnet Theol. Tom. I.

bus damnandus & abdicandus esset, per se & per alios confugit ad Imperatorem, orans *ne tanti sceleris con- victus, honoris sui gradu depelleretur*: & interceden- te Imperatore, orthodoxum se simulanti, & Symbo- lum atque Arii damnationem subscribenti locus ad agendam penitentiam datus est, ac pœna depositio- nis debita dilata.

Constantinus igitur, cum ex facto modò relato co- gnovisset, Eusebium & Theognium simulatè tantum damnasse Arianum dogma, eique re ipsa addictissi- mos esse, convocavit Episcoporum aliquot Synodum, à qua Eusebius & Theognius exauctorati sunt, & in eorum locum suffecti Amphion & Chrestus, Amphion quidem in Eusebii, Chrestus verò in Theognidis lo- cum. Hoc dicunt in sua ad omnes Catholicos Epi- scopos epistola Episcopi Alexandria in causa Athana- sii, damnati à Tyria Synodo, congregati. *Qui igitur ipse (Eusebius Nicomed.) & Theognius potuerunt alios deponere, ipsi depositi, & exauctorati, & vitio suæ creationis famosi? Bene siquidem cognitum habetis, Amphionem Nicomedie, Chrestum verò Nicæ in eo- rum locum, ob impietatem & communionem, quam cum Ariani à Nicæno Concilio reprobatis habuerant, Epi- scopos constitutos esse.* Eusebium igitur & Theognium à quodam Episcoporum conventu, eò quod Arianam impietatem, quam paulò antea fictè damnavant, pa- lam profiterentur, & cum Ariani à Nicæna Synodo damnatis communicarent, exauctoratos Imperator de- portari iussit in exilium, à quo post triennium, ac proinde circa annum 329. revocati sunt, agente for- tassit per Constantiam Constantini sororem Presbyte- ro illo Ariano, de quo jam alias, absque episcopali judicio Sedes suas recuperarunt, exturbatis autori- tate regia Amphione & Chresto, atque in gratiam Principis ita sese insinuarunt, ut nihil non possent apud illum.

Obj. Libellus supplex Eusebii & Theognidis refer- rur à duobus laudatis Authoribus, Socrate scilicet & Sozomeno. R. hujus libelli suppositionem satis super- que probari ex Synodi Nicænæ ad Alexandrinos epi- stola; ex Athanasio & Eustathio, eorum, quæ in Ni- cænâ Synodo gesta sunt, oculatis testibus; ex Episco- pis Alexandria in causa Athanasii congregatis, quo- rum etiam multi Synodo Nicænâ interfuerant. Ex his enim omnibus nihil minùs habemus, quam Euse- bium & Theognium à Nicæna Synodo, eò quod A- rium damnare nollent, abdicatos fuisse, & idcirco in exilium amandatos ab Imperatore. Hoc enim fa- ctum, & quidem iis in locis, in quibus, si verum esset, ultrò se ingereret, nec deberet prætermitti, non modò non affirmant, sed ne leviter quidem innunt, imò contrarium sufficienter significant.

Accedit S. Hieronymi autoritas in dialogo contra Luciferianos, ubi Luciferiano dicenti: *An tandem & tunc (in Nicæna Synodo) recepti sunt Ariani? qui- nam, quæso?* Resp. Orthodoxus: *Eusebius, Episcopus Nicomedienensis; Theognus, idest Theognius, Episco- pus Nicænus, &c.* & instanti Lucif. in hunc modum: *Si quispiam eos neget fuisse susceptos, quomodo revin- cetur?* Resp. Orth. *Superfunt adhuc homines, qui illi Synodo interfuerunt. Etsi hoc parum est, quia propter temporis antiquitatem rari admodum sunt, & in omni loco testes adesse non possunt, legamus acta & nomina Episcoporum Synodi Nicænæ: & hos, quos supra dixi- mus fuisse susceptos, & subscripsisse hominison, in- ter ceteros reperiemus.* Hieronymus igitur in ipse- met Synodi Actis inter nomina Episcoporum, qui hominison subscriperant, legerat Eusebium Nico- mediensem, Theognium Nicænum, &c. Unde eos non fuisse rejectos à Synodo colligebat, sed in alio- rum orthodoxorum Episcoporum communione man- sisse.

Nec dic Hieronymum ibi quoque asserere, quod Arius quoque cum Euzojo & Achilla susceptus fue- rit à Synodo. Nam R. 1. hoc esse certissimum argu- mentum, quod in Actis Synodi non legerit Eusebium Nicomediensem & Theognium Nicænum, eò quod

N

Arii

Ariad Ath.
Apol.

Ap. Theod.
l. 1. hist. c. 2.

Arii condemnationi nolent subscribere, à Synodo excommunicatos fuisse & abdicatos. *Resp. 2.* Hieronymum id de Ario & duobus ejus discipulis asserere, ex relatione aliorum, qui decepti, ipsum deceperunt; non ex Synodi Actis, in quibus, non Arii & sociorum ejus, sed Eusebii utriusque, Nicomedienfis ac Casariensis, & Theognidis nomina legisse se affirmat.

Denique præfatus libellus falsitatis convincitur multis ex capitulis. Nam 1. Socrates scribit, Eusebium & Theognin, pœnitentiæ libello ad præcipuos Episcopos misso, Imperatoris jussu ab exilio revocatos, Ecclesias suas recepisse, iis, qui in ipsorum locum ordinati fuerant, expulsis. At si præcipuorum Episcoporum consilio Eusebius & Theognis ab exilio revocati sunt, si Episcopali judicio in integrum restituti, Ecclesias suas receperunt, quomodo etiam post annum 335. adhuc pro depositis & exauctoratis habebantur ab Episcopis orthodoxis? Habebantur autem, ut patet ex verbis Synodice Alexandrini Concilii epistolæ supra relatis, 2. Eusebius & Theognis in libello dicunt Arium jam revocatum ab Episcopis orthodoxis, se ipsum apud illos de iis, de quibus accusabatur, purgasse, *Si in conspectum vestrum nos venire patiamini, invenietis nos in omnibus concordēs, & decretis vestris mordicus inhaerentes: quando & cum ipsum, qui ob ista accusabatur, placuit reverentia vestra humaniter tractare, & ab exilio revocare.* Porro absurdum fuerit, cum is, qui reus esse videbatur, revocatus sit, sequi de illis, quæ ipsi obiciebantur, purgaverit, nos silere, & argumentum adversus nosmetipsos suppeditare. At Arius ab orthodoxis Episcopis nunquam ab exilio revocatus est, nunquam ab illis ad se purgandum admissus, nunquam ab illis ut orthodoxus susceptus, ut manifestum est ex facto B. Alexandri, Constantinopolitani Episcopi.

Præterea, si Arius ab orthodoxis Episcopis susceptus est, antequam ab exilio revocarentur Eusebius & Theognis, vel hoc contigit in ipsa Synodo Nicæna, vel aliquantò post. Non primum, ut patet ex synodica ad Alexandrinos epistola, quam absoluta Synodo scriptam fuisse, & S. Alexandro Alexandriam redeuntis traditam, supra probatum est. Non secundum. Nam si aliquantò post Synodum Nicænam revocatus & susceptus est Arius, antequam Eusebius & Theognis revocarentur, quare, Eusebio ab exilio reverbis, Arium cum Imperatoris & ipsius Eusebii litteris Alexandriam venientem constanter rejecit Athanasius, non solum ut hæresis inventorem, sed etiam ut hominem ab universi Orbis Concilio damnatum, nec ullis precibus minime adduci potuit, ut eum in communionem suam admitteret? Quapropter, inquit Athanasius, primum ad nos litteras hortatorias scribis de Ario recipiendo, sed ita ut sine scripto minaretur, scriptis autem speciem rogantis præferret. Verum ubi illi responsum esset, hæreseos inventores veritati infestos, & damnatos ab universi Orbis Concilio, minime recipiendos esse; Casarem beatæ memoriæ Constantinum inducit, ut mihi cum minis scriberet, ea nos expectare debere, quæ & nunc & antea passi sumus, nisi Arium reciperem... hic cum ego Casari persuasissem, nullam esse debere Ecclesie Catholice cum hæresi Christi oppugnatrice communionem, tum demum tempus obvenisse arbitratus Eusebius, quod cum Meletianis constituerat, litteras ad eos scribit, ut scelera ea de nobis fingerent, quibus se adversus Petrum, Achillam, & Alexandrum exacerant. Hæc autem omnia post Eusebii ab exilio reditum, & paucis ante Tyrium Conciliabulum annis, omnibus exploratum est contigisse.

Lib. 1. c. 27.

Quid plura? ut narrat ipse Socrates, non ab Episcopis, sed ab Imperatore, opera Presbyteri illius Ariani, qui se primum in Constantiæ, deinde in Constantini familiaritatem insinuarat, ab exilio revocatus est, & Alexandriam redire permittitur, ut ibi communioni ecclesiasticæ restitueretur. Quod facere constanter renuit Athanasius. Unde Eusebius occasionem

sumpsit, ea in Athanasium per Meletianos fingendi crimina, propter quæ in Tyrio conventu ab Eusebianis depositus est. Imò ipsimet Eusebiani cum Ario non ante communicarunt palam, quam anno 335. in Conventu Constantinopolitano, ubi prævalente Eusebianorum factione, in Ecclesiam admissus est. Quo non obstante, anno sequenti S. Alexander Constantinopolitanus noluit cum eo communicare. Prædie autem, quàm ab Eusebianis per vim in Ecclesiam inducendus erat, turpissima morte extinctus est, ut jam narravimus. Falsum igitur est, quòd Arius ab Episcopis orthodoxis humaniter unquam tractatus fuerit, quòd ab illis ab exilio revocatus fuerit, & quòd sese apud illos de iis, de quibus accusabatur, purgaverit; proindeque libellus pœnitentiæ Eusebio & Theognidi adscriptus, tanquam spurcius & supposititius expellendus est.

Nec fidem ullam meretur Rufinus, mediocris auctoritatis historicus, cum ait l. 1. hist. cap. 11, *Tantum fuisse Concilii moderationem, ut non in personam ejus (Arii) sed in dogmatum pravitatem fuerit lata sententia.* Nam hoc manifestè repugnat Athanasio, & Synodi ad Alexandrinos epistola. Præterea, contrarium ipse dicit cap. 5. ubi scribit septemdecim tantum Episcopos fuisse in Concilio, quibus Arii fides magis placeret, & ex illis solum sex cum Ario se passos esse expelli; reliquos verò undecim, consilio inter se habito, acquievisse ad subscribendum manu sola, non mente.

S. VII.

Patres Nicæni convenientissime & sapientissime Symbolo suo addiderunt vocabulum *Omoûsion*.

Prob. Illud vocabulum convenientissime & sapientissime à Nicænis Patribus additum est, quo hæreses omnes contra Filium Dei excogitata ita profigantur, ut nullus hæreticis tergiverfandi, vel evadendi locus supersit. Atqui tale est vocabulum *Omoûsion*. Ergo, &c. Maj. pater. *Prob. min.* Nam vocabulum *Omoûsion* ex æquo Sabellianismum & Arianismum penitus evertit. 1. Evertit Sabellianismum: nam nihil sibi *omoûsion* esse, vel dici potest: quidquid enim *omoûsion* est, alteri *omoûsion* est, quia *omoûsion* idem est ac ejusdem substantiæ; & quod ejusdem substantiæ est, non secum, sed cum altero ejusdem substantiæ est. Ergo *Omoûsion* significat personarum distinctionem; & Patres Nicæni dicendo Filium *omoûsion*, seu consubstantialem Patri, aliam Patris, & aliam Filii personam esse definiunt.

2. Vocabulum *Omoûsion* evertit Arianismum: nam si Filius est *omoûsios* Patri, Filius est verè & propriè Filius Patris, & Pater est verè & propriè Pater Filii; Filius non factus, sed verè & propriè genitus est à Patre; Filius non est ex non extantibus, sed est verè & propriè de substantia Patris; falsum est, quòd erat, quando non erat Filius, & quòd antequam gigneretur, non erat, sed æternus est, & Patri coæternus; Filius non est creatura, sed Deus verus de Deo vero; Filius non est conversioni vel mutationi obnoxius, sed immutabilis eadem immutabilitate, qua Pater; sicut & æternus, omnipotens, justus, misericors, bonus, &c. eadem, qua Pater, æternitate, omnipotentia, justitia, misericordia, bonitate, &c. Nam si Filius est *omoûsios* Patri, seu ejusdem essentia, substantia, & naturæ cum Patre, vel multiplex est numero divinitas, & sic plures sunt Dii, quod implicat; vel una est Patris & Filii divinitas, & consequenter una est Patris & Filii immutabilitas, æternitas, immensitas, omnipotentia, justitia, &c. Nam si una & eadem numero divinitas communis est Patri & Filio, attributa omnia, quæ per se ipsam est divinitas illa, Patri & Filio communia esse necesse est.

Sic argumentatur S. Basilus epist. 300. ubi sic ait: *Quia ex non ente ad esse productum fuisse Filium, etiam tunc nonnulli (Ariani) asseverabant, hanc ut abscinderent impietatem illi Patres (Nicæni,) nomen omoûsion*

omousii usurparunt. . . . Filium omousion dixerunt non incongrue, ut natura aequalitatem demonstrent. Non enim quae ad invicem sunt cognata, sunt ad invicem consubstantialia. . . . sed cum cum & causa & causante ejusdem per omnia naturae sunt participes. Vox ista & Sabellii impietatem corrigit: tollit enim hypostasios identitatem, perfectamque personarum intelligentiam inducit. Non enim idem sibi ipsi consubstantialis est, sed alterum alteri. Proinde recte ac religiose admodum usurpatur, cum & hypostasios proprietatem discernat, & natura sine ulla diversitate communionem exprimat. Et S. Ambrosius lib. 3. de fide cap. 7. Hoc verbum (omousion) in tractatu fidei posuerunt Patres (Niceni) quod id viderunt adversariis esse formidini, ut tanquam evaginato ab ipsis gladio (nam in quadam sua epistola, in Concilio lecta, scripserat Eusebius Nicomediensis: Si verum Dei Filium & increatum dicimus, omousion incipimus confiteri) ipsorum nefanda caput haereseos amputarent. Frustra autem verbum istud propter Sabellianum declinare se dicunt, & in eo suam impietatem produnt: omousion enim aliud alii, non ipsum est sibi. Recte igitur omousion Patri Filium dicimus, quia verbo eo & personarum distinctio, & naturae unitas significatur.

Præterea, quam appositè ad stabiliendam veritatem Catholicam, & Arianam hæresim conterendam Patres Niceni vocabulum omousion adhibuerint, demonstratur, 1. ex odio, quo Arianum vocabulum hoc prosequerantur, & quod sanctus Epiphanius eleganter hæres. 69. num. 70. exprimit his verbis: Ut serpens bituminis odorem refugit, aut cervæ halitum, aut gagate lapidis suffumum, aut styracis fumum; sic Arius & Sabellius Consubstantialis vocem illam, ac professionem vehementer oderunt. 2. Ex eo quod Arianum ad proferendum hoc vocabulum, & abolendam Niceni Symboli memoriam nullum non moverunt lapidem. Et verò quod ad hunc finem egerunt Synodos: quot formulas fidei ediderunt? quanta obstinatione & crudelitate vexarunt orthodoxos, quos per contemptum Omousianos vocabant? Hac nimirum una voce admissa, de sua hæresi actum esse intelligebant, atque de ea propaganda desperabant, quando Filius omousios Patri crederetur. Hanc igitur vocem abolitam esse volebant, ut hominibus persuadere possent Filium Dei non esse propriè de substantia Patris, & creaturam esse, atque mutabilem, & convertibilem. Quæ causa, inquit Gregorius Nazianzenus, quæve ratio exiit, ut quod docendum, quod credendum cunctis Ecclesiis fuerat traditum, quodque Patres nostri apostolici viri contra universas hæreses, vel maxime Arianam, quasi quemdam obicem veritatis, quo omnes aditus pestiferæ doctrinæ obstruerent, S. Spiritu, catholica ratione posuerunt (nempe quod Filius sit Patri consubstantialis) nunc magno nisu ab his, qui nunc elogio Ariane labis additi sunt, laboretur auferri, nisi ut Filium Dei mutabilem & convertibilem, ut propriè non propria Patris substantia constituisse consingant?

Hinc inter orthodoxos Episcopos sanctissimi quique & præstantissimi tormenta, exilium, mortem subire maluerunt, quam in usæ & homousii proserptionem consentire. Quod pertinet illud S. Gregorii Nazianzeni eodem loco: Si diligentius & accuratius attendatis, cur noluerunt de evangelica & apostolica fide, ac eque Patrum traditione, unius essentiae nomen auferre: proculdubio probatis Arianam hæresim subtili compendio, brevi jam sublato hoc nomine intromissam. Quod si qui pro humana fragilitate, ut Arimini contigit, subscipere tandem harum vocum suppressionem, brevi postea facti poenitentes, quæ per fraudem vel vim ab eis extorta fuerant, publicè retractarunt, & majori, quam antea, Ariane impietatis odio flagrant, ad publicam usæ & homousii professionem redierunt: ut patet ex Gallicanis Episcopis in Concilio Parisiensi post Ariminensem conventum celebrato, ex quo ad Orientales referriunt in hunc modum: Plures monero, qui aut Arimini aut Nicææ Simonnet Theol. Tom. I.

(in Thracia) adsuerunt, sub auctoritate vestri nominis ad usæ silentium sunt coacti. Quod verbum à vobis quondam contra Ariomanitarum hæresim inventum, à nobis semper sanctè fideliterque susceptum est. Nam homousion sermonem ad veram & legitimam ex Deo Patre unigeniti Dei nativitatem sumus amplexi, de testantes secundum Sabellii blasphemias ipsam unionem (hoc est, personarum confusionem,) neque aliquam partem Patris esse Filium intelligentes. . . . Hanc igitur fidem semper tenentes, & tenebimus, de testantes quoque eos, qui dicunt: Non erat antequam nasceretur.

§. VIII.

Obj. 1. Vocabulum omousion non reperitur in Sacra Scriptura. Ergo Patres Niceni perperam illud usurparunt. Resp. 1. cum S. Athanasio: Nihil id refert, si quis voces in Scriptura non repertas usurpet, quandiu pias sententias complectitur: contra, hæreticus, tametsi voces suas è Sacris Litteris mutuatur, nihilominus suspectus, animoque corruptus audiet à Spiritu S. Quare tu enarras justificationes meas, & affirmis testamentum meum per os tuum? Ita quoque Diabolo, è Scripturis loquenti, os à Domino obturatum est. Contra, beatus Paulus, etsi ex alienis litteris loquatur, Cretenses semper mendaces, & illud, Et ipsius genus sumus. . . . tamen sanctus cum sit, pium animum gerit, & Christi mentem tenens, Magister Gentium est in fide & veritate, & quæ loquitur, cum pietate loquitur.

Resp. 2. Arianos, quorum hæc est obiectio, sicut & alia quæ proponuntur, non reprehendere Arium, quod multa adhibuerit vocabula, quæ sanè in Sacris Litteris minime reperit: quare ergo Nicenam Synodum reprehendunt? Imò ipsimet, paulum consentientes secum, multas voces usurpant, quæ non leguntur in Scriptura, & ita ipsimet, quod faciunt: reprehendunt. Si efficienda putant, inquit Athanasius, verba in Sacris Litteris non obvia, cur Ario tantum acerbum diffonium, quas nusquam in Scripturis reperias, accumulante, quales sunt, Ex non entibus, & Non erat Filius priusquam gigneretur, & Erat quando non erat, & Convertibilis est, & ineffabilis est, & invisibilis Pater suo Filio, & Filius non novit ne suam quidem substantiam, & quæcumque istiusmodi, in ridiculo suo & impio libello de sua sententia ab illo evomuntur, non contradicunt? sed potius pro iis pugnant, & ob ea cum Patribus suis belligerantur? Aut ubi denique ipsi in sacris libris repererunt vocem ingenitum? aut usæ nomen, & illud tres esse hypostasies, &c. Oportuit eos aut sibi ipsis obturmare, aut nihil Patres incusare.

Resp. 3. Vocabulum hoc Omousion non reperiri in Scriptura, quantum ad numerum syllabarum, sed, quod omnino sufficit, reperiri quantum ad sensum. Cognoscat, inquit Athanasius, quisquis est studiosioris animi, hæc voces, tametsi in Scripturis non reperiantur, habere tamen eas eam sententiam, quam Scriptura volunt, & hoc ipsum eas sonare apud illos, quibus aures ad pietatem sunt integre, & minime vitiate. Et verò cum Pater ait Filio: Filius meus es tu: ego hodie genui te, Psalm. 2. & Ex uero ante luciferum genui te, Psalm. 109. item cum dicitur Joan. cap. 1. Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre. . . . Deum nemo vidit unquam. Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit, & cap. 3. Sic Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret: apertè significatur Filium esse verè & propriè Filium Patris, & Patrem esse verè & propriè Patrem Filii; Filium non esse opus seu facturam, sed genuinum Patris fœtum; processionem Filii à Patre non esse conditionem seu creationem, sed veram & propriè dictam Filii ex Patre nativitatem: unde apertè significatur Filium esse de substantia Patris, proindeque eandem cum Patre substantiam habere, eandem, inquam, vel specie, vel numero: non eandem specie; alioqui multiplex esset

Apud Iulian. liag. 11.

Lib. de Syn.

Ibid.

Lib. de decretis Syn. Nic.

bus firma fide tenendum. Ecclesia igitur damnando Sabellium, non iudicavit Filium Patri *omouison* non esse, sed solum non esse *omouison* in sensu extraneo & prophano Sabellii; neque vocabulum ipsum proscriptit, sed solum sensum illius extraneum & prophanum, quem ad invehendam suam haresim ab exteris & prophanis Scriptoribus mutuatus erat Sabellius; & simul cum vocabulo sensum suum, Doctorum & Scriptorum Ecclesiasticorum scriptis consecratum, à fidelibus retineri voluit, ut patet ex iis quæ temporibus illis gesta fuerunt circa Dionysium Alexandrinum.

§. X.

Obj. 3. Episcopi contra Paulum Samozatenum Antiochiæ congregati sæculo tertio, dixerunt Filium non esse Patri *omouison*. Ergo culpandi sunt Patres Nicæni, quod postea sæculo quarto Filium Patri *omouison* esse dixerint. Hanc objectionem proponit S. Athanasius, & responder, i. si Patribus Antiochenis, qui septuaginta tantum, Nicænorum, qui trecenti fuerunt, numerum opponere non decet (in quo plus æquo erga Antiochenes liberalis est Athanasius,) pro Nicænis Antiochenium antiquitatem metuendam non esse, quia Nicæni definitionis suæ duces habuere duos Dionysios, Antiochenis Patribus ætate superiores, quorum alter Romæ, alter Alexandriæ Episcopus fuit, qui proinde duarum primarum Sedium Antistites fuere, qui Paulum Samozatenum condemnarunt, & nihilominus Filium Patri consubstantialem esse dixerunt: nec solum ita senserunt duo Dionysii, sed & Synodus Romæ à Dionysio Romano in causa Alexandrini congregata, vehementer indignata est negantibus Filium esse consubstantialem Patri, & Alexandrinum ea de re accusatum ad apologiam conscribendam coegit, abscindendum, ni pareret, & abdicandum. Neque numerus, inquit, eorum qui congregati fuere, in comparationem mittendus, ne videantur trècenti illi Nicæneses, eos, qui pauciores sunt, perstringere: neque tempora metuenda sunt, ne priores videantur posteriores exauktorare: omnes enim Patres sunt, sed tamen neque isti (Nicæneses) quasi novum aliquid sapientes, id in scripta retulerunt, neque sui fiducia voces in Scriptura non solemnēs defendunt, sed à Patribus incitati, eorum vocabulis uti voluerunt. Duo enim Dionysii diu ante eos septuaginta fuere, qui Samozatenum sustulerunt, quorum alter Romæ, alter Alexandriæ Præsul erat. Ibi cum quidam Alexandrinum Episcopum accusarent, quasi qui Filium opus & non consubstantialem Patri diceret, & Synodus Romæ coacta indignè tulit, & Romanus ad cognominem sibi Episcopum omnium sententiam perscripsit, &c. Unde

Respondet 2. Si igitur aliquis carpit Nicæneses, quod non dixerint omnia, & ipsorum antecessoribus placuerunt, idem quoque meritò carpsit septuaginta Episcopos, Pauli Samozatenis condemnatores, quod ea, quæ antecessorum erant, non observaverint: antecessores autem eorum fuere duo isti Dionysii, ceterique qui Romæ tum congregati fuere. Verum neque hos, neque illos fas est culpare. Omnes enim Christi curam gessere, studique sua contra hæreticos intenderunt: & hi quidem (Antiochenes) Samozatenum, illi verò (Nicæni) Arianam haresim condemnaverunt: bene verò & hi & illi pro subiecta materia (& circumstantiis, in quibus versabantur) scribunt. Quod ut probet,

Respondet 3. Qui Samozatenum sustulerunt, hanc vocem Consubstantialē corporaliter accepere, cum Paulus sophisticari vellent, & diceret: Si Christus non ex homine Deus factus est, igitur consubstantialis est Patri, & necessario sequitur tres esse substantias: unam quidem quæ prior sit, ut princeps: reliquas verò duas ex eo oriundas: ideoque merito vitantes illud sophisma Pauli, dixere Christum non esse consubstantialē: non enim ita se habet Filius ad Patrem, ut ille cogitabat. Illi verò, qui Arianam haresim anathemate notarunt, cognoscentes non creaturam, sed genitum

Simonne Theol. Tom. I.

quiddam ex substantia Patris Filium esse, & substantiam Patris originem, radicem & fontem esse Filii, & veram undecumque esse similitudinem genitricem genitoris, & nequaquam eum, uti nos, diversæ naturæ esse, ac proinde separari à Patre, sed ipsius eum esse Filium, nec ab eo dividi posse, sicut nec splendor à luce, & pro se habentes Dionysii exempla, fontem scilicet & Consubstantialis assertionem, & præterea unitricem Salvatoris vocem, Ego & Pater unum sumus, & Qui vidit me, vidit & Patrem meum: His de causis meritò inducti sunt, ut Filium Consubstantialē dicerent.

Itaque juxta S. Athanasium, Patres Antiocheni, cum negarunt Filium Patri consubstantialē esse, Consubstantialē intellexerunt corporaliter, seu quale reperitur in corporalibus, in quibus quod alteri consubstantialē est, non solum propriam & ab omni alia distinctam habet substantiam, sed etiam propriam substantiam & naturam, numero distinctam, & divisam à substantia & natura illius, cui consubstantialē dicitur, ut patet in humanis: pater enim & filius in humanis non solum sunt duæ personæ realiter distinctæ, sed etiam duæ substantiæ, duæ naturæ distinctæ numero, & separatæ. Unde filius in humanis patri consubstantialis est, consubstantiali corporaliter intellecto, quatenus substantia filii & substantia patris sunt duæ substantiæ ejusdem rationis & speciei, realiter ab invicem distinctæ & divisæ, quarum una est principium alterius. Quo sanè sensu in divinis neque Filius Patri, neque Spiritus S. Patri & Filio consubstantialis est: alioquin in Deo non solum tres essent realiter personæ, sed etiam tres essentia, substantia, naturæ numero distinctæ & divisæ, proindeque tres essent divinitates, & tres Dii. Quapropter Antiochenæ Synodi Patres, de Filii divinitate simplicius scribentes, nec exquisitam diligentiam in tractatu hujus vocis Consubstantialis adhibentes, sed illud crassius & corporaliter intelligentes, Filii cum Patre consubstantialitatem inficiati sunt, in eo omnem curam habentes, ut quod Samozatenis excogitaret, tollerent, & docerent ante omnia Filium fuisse, eumque non ex homine Deum esse factum, sed cum Deus esset, induisse servi speciem, & cum Verbum esset, carnem esse factum.

Patres verò Nicæni, cum Filium Patri consubstantialē dixere, Consubstantialē intellexerunt subtilius & incorporealiter, seu, ut ita loquar, à fece, qua in corporalibus inficitur, depuratum, quo modo ante Antiochenam Synodum intellexerant duo Dionysii cum Concilio Romano; hoc est, sumperunt pro eo, quod essentiam, substantiam, naturam unam & eandem habet cum alio, sive unam & eandem tantum specie & definitione, sive etiam unam & eandem numero habeat; vel si vis, sumperunt pro eo, quod habet cum alio similitudinem in essentia, substantia, natura absolutissimam, exclusa omni omnino dissimilitudine. Hoc autem sensu Patres Nicæni Filium Patri consubstantialē dicentes, Antiochenis Patribus non contradixere, & Arianam contrivere infidelitatem, una voce declarando Verbum non esse creaturam, sed genuinum Patris factum, de substantia Patris natum, Patri coeternum, nihil commune cum creaturis habentem, à Patre indivisum & indivisibilem, Patri æqualem, eadem cum Patre immensitate, omnipotentia, bonitate, &c. immensum, omnipotentem, bonum, &c. unum solum verum cum Patre Deum, utpote unam solam & veram habentem cum Patre divinitatem.

Itaque quia Eusebius & Arius, ante tempora quidem fuisse Filium dicerent, sed tamen factum esse, & unum ex creaturis esse docere conarentur, & dictum illud, ex Deo, non ita interpretarentur, ut Filium genuinum ex Patris utero natum crederent, sed eum ita ex Deo esse, ut cetera creata, affirmarent, & similitudinis unitatem Filii cum Patre negarent, essentia aut natura constare, ut solidè Filius Patri suo similis haberi possit, sed consensu dogmatum, rationeque doctrinæ eam similitudinem constare esse: & quia

intersepiebant, & omnibus modis alienabant essentiam Filii à Patre, aliud ei initium existendi affingentes, ad creaturarum censum eum detrahebant: ideo Nicæa congregati Episcopi, conspicati eorum hominum, qui ita sentiebant, vafriorem, collectis in unum, quæ ex sacris litteris ad sententiam suam tuendam facerent, liquidius rem exponentes, Filium consubstantialem esse asseverarunt, ut ingenuitas & vera natura Filii inde significaretur, nihilque cum eo res creatas commune habere edoceret. Vocis enim istius exquisita ratio eorum simulationem, cum dicunt eum ex Deo esse, patefecit, & omnes eorum argutias, quibus simpliciores fallunt, excludit.

Egregiè hæc S. Athanasius. Attamen superest mihi scrupulus circa Consubstantialis acceptionem, quam Antiochenis attribuit, cum ait eos vocem hanc intellexisse corporaliter, & Filium non consubstantialem Patri dixisse, ne tres in Deo essentias & naturas realiter distinctas, ac separatas, atque ita tres Deos admittere cogerentur. Etenim quomodo sic intelligere potuerunt Consubstantialia? cum Dionysii Alexandrini ad Paulum Samozatensem epistolam præ manibus haberent, & ita ignorare non possent, Christum Patri consubstantialem à Patribus dictum esse, & quo sensu dictus esset? Quomodo Filium Patri non esse consubstantialem dixerunt? cum Catholicè sentirent de Trinitate, & ita crederent tres realiter personas divinas unius gloriæ, maiestatis, potentie, divinitatis, ac proinde unius essentia, substantia, nature, quod erat credere trium personarum divinarum consubstantialitatem: cum præ oculis haberent recentissimum factum duorum Dionysiorum, & Synodi Romanæ, Dionysio scilicet Alexandrino Romæ accusato, quod scripisset Filium non esse consubstantialem Patri, Dionysium Romanum cum sua Synodo indignè tulisse, quod Filius non esse Patri consubstantialis diceretur, & Filii cum Patre consubstantialitatem asseruisse, Dionysiumque Alexandrinum ad sese purgandum compulsum fuisse: cum Pauli sophisma explodere nullo negotio possent, non Consubstantialia negando, sed germanam & ecclesiasticam Consubstantialis significationem exponendo?

Et verò Dionysius Alexandrinus in sua ad Paulum epistola confutatur eum, non negando, sed asserendo Filii cum Patre consubstantialitatem. *Deseruius dicis, inquit, eum, qui erat natura Dominus & Verbum Patris, per quem omnia Pater fecit, & quem sancti Patres hominibus Patri vocaverunt; de Deo enim nos docuerunt.* Quomodo ergo ii, apud quos tanti ponderis fuit Dionysii Alexandrini autoritas, dici possunt Paulum confutasse, Filii cum Patre consubstantialitatem non asserendo, sed negando, & quidem contra SS. Patrum traditionem, quam proinde vel ignorasse, vel contempsisse dicendi sunt, quorum tamen utrumque valde injuriosum est Episcopis sanctificare pariter & doctrina insignibus, quales tamen fuerant plerique saltem ex Antiochenæ Synodi Patribus? Denique supposito quod Antiocheni Patres Filium non consubstantialem Patri dixerint, valde mirum est, non esse ad Romanum Pontificem delatos, tanquam reos violatæ fidei Catholicæ, sicut paucis antè annis delatus, quamvis immerito, fuerat Alexandrinus Episcopus, neque aut à Sede Apostolica damnatos fuisse, aut palinodiam recantasse.

His omnibus addo, Patres Antiochenos, ad damnam Pauli impietatem, Filium Patri consubstantialem eo sensu, quo confessi sunt Patres Nicæni, confiteri debuisse, & confessos esse, Sic argumentabatur Paulus. Si Christus fuit ante Mariam, & non ex homine Deus factus est, fuit ab æterno natura Deus; vel, si Verbum, quod in tempore caro factum est, fuit ab æterno Deus, & non tantum Verbum Dei, non propria, sed Dei substantia existens, sunt duo Dii. Atqui Ecclesia duos Deos non constituitur, sed unum natura & substantiam Deum improductum & æternum, & alterum in tempore existentem, non natura sed adoptione Deum, qui Christus est. Ergo, &c. Hæc sentis, inquit Dionysius Alexandrinus, &

loqueris blasphemè, iniquitatem contra Deum denuncians; quod qui Verbum Patris Jesum unigenitum dicit Deum, duos Deos dicit; ut te auctore nemo dicat Christum Deum ante secula, & tu non dicens Deum ante secula, sed te Ecclesiam vocans, Ecclesia, inquis, duos Deos non dicit, neque traditum accepit. Tu verò duos tibi tradidisti, unum ante secula ingentum, & unum electum Deum in extremis temporibus, qui est Christus. Sic enim non mihi scripsisti, sed qui audierunt, mihi scripserunt sic te docere.

Hanc autem Pauli impiam doctrinam damnant Antiocheni Patres in sua ad Paulum epistola, in qua relata ad doctrinam ejus modò expositam, sic loquuntur: *Hunc autem Filium genitum, unigenitum, imaginem Dei invisibilem, primogenitum omnis creature* (hoc est, genitum ab æterno, & consequenter ante cujuscumque creaturæ productionem) *sapientiam, & Verbum, ac virtutem Dei ante secula, non præcognitione, sed substantia & hypostasi Deum, Dei Filium, cum in veteri & novo Testamento cognoverimus, confitemur, & predicamus.* Qui autem contra dicit, *Filium Dei non esse ante constitutionem Mundi, dicitque, credere, & confiteri esse Deum, non esse aliud, quam duos Deos predicare; qui Filium Dei non esse Deum predicat; hunc alienum esse ab Ecclesiastica regula arbitramur, & omnes Ecclesie Catholice consentiunt.* Et Coloss. c. i. inferius, recitatis Apostoli verbis, *Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, sic prosequuntur: Quippe qui verè est, & operatur, utpote Verbum simul & Deus, per quem omnia fecit Pater, non tanquam per instrumentum, neque tanquam per scientiam, non per se existentem: generavit enim Filium Pater tanquam ætèrnum viventem, & per se existentem, omnia in omnibus operantem, &c.* Et inferius: *Qua de causa idem Deus & homo Jesus Christus prophetabatur in lege & prophetis, & ab omnibus in Ecclesia, qua sub celo est, creditus est Deus quidem, qui se ipsum exinanivit, cum esset æqualis Deo, homo verò ex semine David secundum carnem, &c.*

His verbis Antiochenes clarè definiunt, 1. Verbum, quod in tempore caro factum est, ab æterno existisse, utpote ab æterno genitum à Patre de substantia Patris, proindeque verum Dei Filium unigenitum; genitum verò, non ut actum anapostaton, & subsistentem in alio tantum, quale est verbum mentis in homine; sed ut actum per se viventem, & per se subsistentem, ac proinde ab æterno propriam subsistentiam, & personalitatem habuisse, & ita ab æterno fuisse Verbum, imaginem, sapientiam, & virtutem Patris, non per modum alicujus adherentis, vel inharrentis, sed per modum substantiæ viventis ac per se existentis, seu per modum personæ realiter distinctæ à persona Patris: sicut in humanis pater & filius sunt duæ personæ, duæ substantiæ viventes, & per se existentes, realiter distinctæ.

2. Verbum, utpote verum Dei Filium, de substantia Patris genitum, esse substantia & hypostasi Deum, Deo Patri æqualem, & consequenter Christum, seu Verbum, in tempore incarnatum, esse verum Deum & verum hominem, verum scilicet Deum per essentiam, substantiam, naturam, quam à Patre accipit in æternitate, & verum hominem per humanitatem, quam suscepit in tempore; neque tamen duos esse Deos, sed unum tantum, licet non solum Pater, sed etiam Verbum sit Deus, & substantia per se subsistens.

Ex his autem sic arguuntur. Qui dicunt Verbum seu Filium esse ab æterno substantiam per se existentem, & verum Deum Deo Patri æqualem, nec tamen Patrem & Filium esse duos Deos, sed unum esse Deum, constituntur unam esse divinitatem, ac proinde unam essentiam, substantiam, naturam Patris & Filii. Sicut enim duæ personæ humanæ non sunt unus homo, quia non est una realiter humanitas utriusque, sed sunt duo homines, quia distinctas habent & divisas realiter humanitates; ita duæ personæ divini non sunt unus Deus, sed duo Dii, si non est una realiter utriusque divinitas, sed habent divinitates distinctas & divisas realiter. Uno

Verbo,

Verbo, duas personas divinas esse unum realiter Deum, nihil aliud est, quam duarum personarum divinarum unam esse realiter divinitatem: sicut duas personas humanas esse unum realiter hominem, nihil aliud esset, quam unam esse realiter humanitatem duarum personarum humanarum.

Atqui Patres Antiocheni in sua fidei professione dicunt Verbum seu Filium esse ab aeterno substantiam per se existentem, & verum Deum Deo Patri æqualem, nec tamen Patrem & Filium esse duos Deos, sed unum esse Deum. Ergo in sua fidei professione consentiunt unam esse divinitatem, ac proinde unam essentiam, substantiam, naturam Patris & Filii, & consequenter in sua fidei professione confitentur Patrem & Filium esse consubstantiales eo sensu, quo Filium Patri consubstantialem in suo Symbolo confitentur Nicæna Synodus: quantumvis abstinerint à vocabulo Consubstantialis, imò & fortasse illud à personis divinis summoverint corporaliter intellectum, ut vult S. Athanasius, vel, ut libentius dicerem, intellectum in sensu Sabellii.

Nota. Paulus Samozatenus dicebat Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum esse Deum: *Verbum Dei, ejusque Spiritum inesse Deo perpetuo, sicut hominis in corde proprium verbum inesse cernimus: Filium Dei substantiam habere per se nullam, sed in Deo subsistere.* Sicut igitur verbum hominis cum homine non sunt duo homines, sed unus homo, quia verbum hominis cum homine non dicit duas substantias per se existentes, sed unam per se existentem, in qua & per quam subsistit verbum ipsum; ita juxta Paulum, Filius & Spiritus Sanctus cum Patre non sunt tres Dii, sed unus Deus, quia juxta illum, Filius & Spiritus sanctus cum Patre non dicunt tres substantias per se existentes, sed unam, singularem, & solitariam substantiam per se existentem, in qua & per quam ab aeterno Filius & Spiritus sanctus subsistunt. Unde sicut dici potest verbum hominis esse *omousion* homini aliquo sensu, quatenus una & eadem est substantia hominis & verbi in homine & per hominem existentis; ita Paulus dicere potuit Filium & Spiritum sanctum esse *omousion* Patri in sensu extraneo & hæretico, intelligendo scilicet unam & eandem esse substantiam Patris, & Filii, ac Spiritus sancti in Patre & per Patrem existentium, proindeque unam, singularem, & solitariam esse in Deo personam, nempe personam Patris, in qua & per quam subsistunt Filius & Spiritus sanctus, sicut accidentia subsistunt in & per substantiam, cujus sunt accidentia.

Samozatenus igitur *omousii* nomine hoc sensu abutentem damnare, ipsumque nomen sic intellectum, vel potius nominis abutium proscribere potuerunt, simul confitentes Filium *omousion* Patri in eo sensu, in quo tunc Ecclesia post sanctos Patres, duosque Dionysios, ac Synodum Romanam confitebatur, *usque* nomine non substantiam, seu substantiam per se subsistentem, sed præcisè substantiam, essentiam, naturam, atque ita *omousii* vocabulo, non id, quod unam & eandem cum alio substantiam habet, sed præcisè id, quod habet cum alio unam & eandem essentiam, substantiam, naturam, intelligendo. Perperam ergo ab Arianis & *Homœusianis* Antiocheni Patres Nicæni Patribus opponebantur.

§. XI.

Opponebant præterea Synodi Nicænae adversarii, vocabulum *omousion* quosdam scandalizasse, & multos conturbasse. Item obscurum & ambiguum esse. Item dictum de Filio cum Patre, multas in utroque imperfectiones importare. Item in suo conceptu dicere substantiam quandam præsubjectam, duosque inde enatos, quos consubstantiales dicimus. Unde sic argumentabantur: Si Filius est Patri consubstantialis, necesse est ante eos præexistere, & præsubjectam esse materiam, ex qua isti nascantur, atque inde futurum est, ut non hic Pater, ille sit Filius, sed ambo inter se fratres sint. Quod absurdum est.

Simonet Theol. Tom. I.

Ad 1. Respondet sanctus Athanasius, 1. vocabulum *omousion* non esse per se causam scandali; alioqui non modò aliquos scandalizasset, aut multos tantum conturbasset, sed scandalizasset, & conturbasset omnes. At è contra vocabulum illud suscipere in Nicæno Concilio ex toto Orbe Christiano convocati Episcopi plusquam trecenti, & in Ariminensi Synodo Episcopi centum & quinquaginta, antequam scilicet vim & fraudem paterentur. Unde si qui ex hoc vocabulo scandalum passi, & conturbati sunt, hoc non ipsi vocabulo, sed malè illud malo animo interpretantium pravitate attribuendum est, qui similes sunt Manichæis legem blasphemantibus, quibus istius mali causa non fuit Scriptura divina, sed ipsorum animi perversitas: item similes Phariseis, qui olim se de doctrina Christi scandalizari & conturbari causabantur, non quòd illis verba Christi scandalum afferrent, sed quia benè à Christo dicta, malè ob animi sui perversitatem excipientes, sibi ipsi scandalum pariebant: similes denique iis, qui Epistolam Apostoli culpantes, non Pauli, sed suam inscitiam, & perversum animum arguebant.

2. Neminem proculdubio eorum, qui piè sentiunt de Christo, scandalizari, aut conturbari propter vocabulum *omousion*; cum è contra illud defendant, & asserant: superesse igitur Arianos, quibus ista offensio nascitur: mirum autem minimè videri debere, quòd indignantur vocabulo, quo eorum hæresis tollitur, & quod eis non scandalum, sed dolorem affert, quia in illo de eorum hæresi trophæum erigitur. Non majorem igitur causam esse contra vocabulum *omousion* obmurmurandi, quam contra Christi Crucem, eò quòd, ut dixit Apostolus, Judæis scandalum sit, & Gentibus stultitia. Ceterum quemadmodum Crux mala non est; nobis enim credentibus Christus est Dei virtus, & Dei sapientia, etiamsi Judæi insaniant; ita quoque Patrum verba (usque scilicet & *omousion*) mala non sunt, sed utilia iis, qui ea legitime perlegunt, vimque in se continent omnis hæresis extinguenda; etiamsi Ariani subinde rumpantur, semetipsos condemnantes.

Ad 2. Respondet, Arianos, dato quòd dicendo *usque* & *omousii* voces obscuras esse, sincerè loquerentur, non debuisset dicere: *Has voces rejicimus; sed cupimus earum interpretationem à peritis condiscere: alioqui deberent, quæcumque in sacris Litteris non intelligerent, rejicere, & criminari eorum Scriptores: sed ea maxime hereticorum, & minimè Christianorum audacia est: quæ enim non intelligimus in Scripturis, non abdicamus; sed requirimus ab illis, quibus Dominus revelaverit, & ab eis discere cupimus.* Ita S. Athanasius, qui deinde petit ab iis, qui prædictarum dictionum obscuritatem accusant, ut confiteantur ea, quæ statim subjunguntur, & anathemate execrentur eos, qui sentiunt, ex non entibus produisse Filium, & non fuisse priusquam existeret, & creaturam opusque esse Verbum Dei, & natura convertibilem esse, & ex alia substantia esse, & in summa, anathemate detestentur Arianam hæresim, istius impietatis inventricem; & deinceps non dicant, Ejicimus has voces; sed, Nos sic eas intelligimus, ut ita verisimilem causam habeant eas recusandi.

Addit S. Doctor, prædictarum dictionum criminatores, si Arianam hæresim ejusque blasphemias sincerè & ex animo damnarent, jam dictiones illas non esse repudiaturas, aut prætentam earum obscuritatem causaturos; sed è contra suscepturos libenter, eosque ea de re ipsos sibi confcios non posse non esse: cum manifestum sit, Filium non esse creaturam, aut natura convertibilem, neque ex non entibus, sed de Patris substantia ab aeterno existere, idem planè esse, ac Filium esse Patri consubstantialem. *Sat scio, inquit, & persuasum mihi habeo, eos ipsos hoc quoque agnoscere, si ista confiteantur, & execrentur Arianam hæresim, non repudiaturas Synodi Nicænae dictiones. Ideo enim Patres, qui dixerant ex substantia Patris genitum esse Filium, statim subintulerunt, Eum Patri consubstantialem esse credimus, eosque,*

Arian. l. de
Syn.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

N 4

eosque,

etque, qui superiora illa dicunt, anathemate excommuni-
mur; ut ostenderent dicta sua ista ex se mutuo pende-
re, & hoc ipsum eas voces præferre: & qui eas vo-
ces confessus fuerit, prorsus eandem sententiam con-
cepturum esse; contra vero, qui ita non sentirent,
sed illas calumniarentur, omnibus modis Christi ho-
sies apparituros.

Ex his obiter Nota. 1. Novum non esse, quod
hæretici, ad eludendas Ecclesiæ definitiones, easque
cum furo & colore aliquo repudiandas, obscuritatem
illarum prætexant. 2. Hanc obscuritatis criminatio-
nem vanam esse & frivolam, nec definitionibus Ec-
clesiæ reluctantes ab inobedientiâ & schismatis crimi-
ne excusare posse; alioqui Scripturas divinas ob ea-
rum obscuritatem rejicere, & sacros Scriptores im-
pune criminari possemus. Quod tamen singularis au-
daciæ est, & qualis non in Christianis, sed in solis
hæreticis reperitur. 3. Dato quod aliqua Ecclesiæ de-
finitio obscura sit, etiam tunc primum omnium in
obsequium Christi intellectum captivandum esse, de-
finitioni purè ac simpliciter acquiescendo: sicut, si
fideles esse volumus, Scripturas, quas ut divinas pro-
ponit nobis Ecclesia, ante omnia, quantumvis ob-
scure sint, & interpretatione indigeant, ut divinas
suscipere debemus. 4. Definitionis Ecclesiæ, quæ no-
bis videtur obscura, interpretationem querendam non
esse ab Ecclesia per novam definitionem, quæ fortasse
nobis adhuc obscura, vel etiam obscurior videretur,
proindeque alia ulteriore explicanda foret; unde nul-
lus fieret finis in definitionibus: sed sufficere, si con-
sulantur pii & docti viri, quibus nullo tempore cap-
sit Ecclesia, & quorum iudicio standum est, ne iure
merito de nobis dicatur illud Apostoli: *Semper dis-
fidentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes*,
5. Definitionem Ecclesiæ plerumque obscuram
videri iis tantum, qui hæresim ab Ecclesia damnatam
damnare nolunt, qua tamen semel sincerè damnata,
obscuritas omnis illi evanesceret, omniaque illis
plana & aperta evaderent. Plerumque igitur prætex-
ta ista definitionis obscuritas aliud non est, quam vo-
luntaria mentis cœcitas in hominibus addictis errori,
quem proinde amant perditè, & loco veritatis, spre-
to Ecclesiæ iudicio, imò & contempto conscientiæ
reclamantis stimulo, retinere volunt.

Ad 3. Respondet S. Athanasius, sicut voces Filii
& Patris ab humanis ad divina transferuntur, seclu-
sis imperfectionibus, quibusculum rationes patris & fi-
lii reperiuntur in humanis; ita Consubstantialis no-
men ab humanis ad divina, seclulis imperfectionibus,
quibusculum in humanis pater & filius consubstantiales
sunt, transferri; neque potiorē rationem esse, cur
voces Patris & Filii, cum de Personis divinis dieun-
tur, accipiantur incorporaliter, & non sic quoque
accipiantur Consubstantialis nomen, cum etiam dicitur
de Personis divinis. Quod à S. Doctore rectè dic-
tum esse, probatur ex eo quod in divinis, sicut &
in humanis, necesse sit, Filium Patri consubstantia-
lem esse ea ratione & eo modo, quo filius ejus est,
& est de substantia illius.

Hæc autem sunt verba S. Doctoris: *Ut cum fœ-
rum, seu filium, dicimus, non id de eo humano mo-
re intelligimus; & certi Patrem ejus Deum esse, non
corporales de eo inimus cogitationes, sed istius modi
exempla & dictiones aures quidem percipimus, inter-
rim tamen congruentes de Deo intellectus concipimus;
non enim Deus, ut homo: ita cum eum Consubstan-
tiales audimus, transcendere debemus omnem sen-
sum, & secundum divinam parabolam, intellectu-
aliter intelligere ea, quæ nobis apponuntur, ut cogno-
scamus non voluntate, aut adoptione, sed genuinum
esse Filium, verè ex Deo enatum, uti vitam ex fon-
te, & splendorem ex luce. Alioqui quæ ratio esset,
cur has voces fœrum & filium non corporaliter, Con-
substantialem verò quasi de corporibus intelligere ve-
limus? præsertim cum non de alia atque alio ista re-
ferantur, sed de quo fœrus, seu filius, de eodem quo-
que vox Consubstantialis predicatur.*

Ad 4. Respondet, ad hoc ut unus sit alteri con-

substantialis, frustra requiri eamque aliquam sub-
stantiam præsubjectam, ex qua sint enati; sed satis
esse, si unus ex altero verè natus sit, sive ex eo alii
etiam nati sint, sive non. Cum enim is, qui geni-
tus est, hoc ipso quod genitus est, non possit non
esse naturæ omnino similis cum eo, à quo genitus
est; qui genitus est, hoc ipso quod genitus est, non
potest non esse consubstantialis substantiæ, quæ ipsum
genuit, sive alios etiam genuerit, sive non. Quod
si quilibet, inquit, substantiæ genitrici suæ consub-
stantialis est, cum id certè quod ex alio nascitur, ei,
quod ipsum gignit, simile sit, non opus erit, ut re-
quiramus tres substantias, sed id solum perverstigan-
dum est, an hoc ex illo verè natum sit. Nam etsi con-
tingat non esse duos fratres, sed tantummodo unum ex
illa substantia gigni, non propterea quia alter natus
non est, is qui genitus est, alterius substantiæ dici po-
terit; sed solus cum sit, aequè habendus est genitori
suo consubstantialis; alioqui quid diceremus de filia
Jephthæ, quæ unigenita erat? aut de filio Viduæ, quem
Dominus à morte excitavit? cum ipse fratrem non
haberet, sed unicus esset. At uterque propterea pa-
renti suo consubstantialis non erat? imò omnibus mo-
dis erant, quia liberi erant, & hoc proprium libe-
rorum est erga parentes suos.

ARTICULUS VI.

Utrum inter se pugnent omousion & omœusion: ita
ut si Filius rectè dicatur omousios Patri, non
possit rectè dici ei omœusios, aut vicissim.

RESPONSIO I.

Filius non solum omousios, sed etiam omœusios Patri
rectè dicitur.

P Rob. Nam 1. Apostolus dicit Filium esse *imaginem*
Dei invisibilis, & figuram substantiæ ejus. At
imago & figura vel similis est prototypo, vel non est
imago & figura: imaginis enim & figuræ essentialis
est prototypum exprimere, nec illud exprimere po-
test absque similitudine. 2. S. Alexander Alexandrinus
Episcopus in sua ad cognominem Constantinopolitanum
Episcopum epist. illud: *Ego & Pater unum sumus*, à Christo dictum esse ait, quod ita natus sit Fi-
lius, ut paternam effigiem exactè retineat, ut qui om-
nimodam ipsius naturæ suæ similitudinem expresserit,
ac sit nulla re discrepans imago Patris, & prototypi
expressa figura. 3. S. Athanasius sic loquitur orat. 3.
contra Arianos: *Principio institum fuit in cuiusque
animo, & sempiternum Deum habere Filium Ver-
bum, sapientiam, virtutem; atque hæc esse ipsius ima-
ginem & splendorem. Ex his porro, quæ dicta sunt,
oritur ut semper (Filius) sit ex Patre, ut sit sub-
stantia similis ei, qui genuit*. 4. Episcopi Gallicani
in sua ad Orientales Synodica hæc scribunt: *Simili-
tudinem quoque ejus ad Deum Patrem non inviti au-
dientes; quippe cum imago invisibilis Dei sit. Sed
eam solum similitudinem dignam ad Patrem intelli-
gentes, quæ veri Dei sit ad verum Deum, qualis
est vera similitudo in essentia, seu substantia: vero
enim Deo similis esse non potest in substantia, nisi
verus Deus*.

Accedit ratio convincens. Nam de ratione Filii
propriè dicti est, quod sit Patri similis in substantia.
Unde productio Filii, seu generatio, dicitur proces-
sus viventis à vivente in similitudinem naturæ. Atqui
Filius in divinis est Filius propriè dictus, seclulis im-
perfectionibus, quæ in humanis reperiuntur. Ergo,
&c. Hoc argumentum suggerit S. Athanasius orat. 3.
contra Arianos, cum ait: *Quod æternus sit Rex Chri-
stus, ex superioribus patet, neque est, qui super ea
re controversiam moveat; cum enim sit Filius Dei,
sequitur ut sit similis Deo: cum verò sit similis Deo,
omnino necesse est, ut sit Dominus & Rex. Ipse enim,
inquit, qui vidit me, vidit & Patrem. Et Sanctus*
Hila-

Coloss. 1.

Hebr. 1.

Ap. Thend.
1. i. hist. c. 4.x. ad Tim
688. 1.

Hila.